HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

14 martie 2013*

„Mediu — Directiva 85/337/CEE — Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului — Autorizarea unui astfel de proiect în lipsa unei evaluări adecvate — Obiectivele acestei evaluări — Condiții cărora le este subordonată existența unui drept la repararea prejudiciului — Includerea sau neincluderea protecției particularilor împotriva prejudiciilor materiale”

În cauza C-420/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberster Gerichtshof (Austria) prin decizia din 21 iulie 2011, primită de Curte la 10 august 2011, în procedura

Jutta Leth

împotriva

Republik Österreich,

Land Niederösterreich,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul L. Bay Larsen (raportor), președinte de cameră, domnii J. Malenovský, U. Lõhmus și M. Safjan și doamna A. Prechal, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 17 octombrie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Leth, de W. Proksch, Rechtsanwalt;

— pentru Republik Österreich, de C. Pesendorfer și de P. Cede, în calitate de agenți;

— pentru Land Niederösterreich, de C. Lind, Rechtsanwalt;

— pentru guvernul ceh, de D. Hadroušek și de M. Smolek, în calitate de agenți;

— pentru Irlanda, de D. O’Hagan, în calitate de agent, asistat de E. Fitzsimons, SC;

* Limba de procedură: germana.

— pentru guvernul elen, de G. Karipsiades, în calitate de agent;

— pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistat de S. Varone, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul leton, de I. Kalniņš și de A. Nikolajeva, în calitate de agenți;

— pentru guvernul Regatului Unit, de J. Beeko și de L. Seeboruth, în calitate de agenți, asistați de E. Dixon, barrister;

— pentru Comisia Europeană, de P. Oliver și de G. Wilms, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 noiembrie 2012,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 din Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO L 175, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 174), astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/11/CE a Consiliului din 3 martie 1997 (JO L 73, p. 5, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 254) și prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8, denumită în continuare „Directiva 85/337”).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Leth și Republik Österreich și Land Niederösterreich (Landul Austria Inferioară), având ca obiect, pe de o parte, repararea prejudiciului material pe care doamna Leth susține că l-a suferit ca urmare a deprecierii casei sale cu destinația de locuință rezultate în urma extinderii aeroportului Viena-Schwechat (Austria) și, pe de altă parte, constatarea răspunderii pârâților din litigiul principal pentru prejudiciile viitoare.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 85/337

3 Primul, al treilea, al cincilea, al șaselea și al unsprezecelea considerent ale Directivei 85/337 au următorul cuprins:

„întrucât programele de acțiune ale Comunităților Europene [...] privind mediul [...] subliniază faptul că cea mai bună politică de mediu este, mai degrabă, prevenirea apariției poluării sau a fenomenelor nocive la origine decât încercarea ulterioară de a neutraliza efectele acestora; întrucât aceste programe susțin necesitatea de a se lua în considerare efectele asupra mediului cât mai devreme posibil în toate procesele de planificare tehnică și luare de decizii; întrucât, în acest scop, aceste programe asigură punerea în aplicare a procedurilor necesare evaluării unor asemenea efecte;

[...]

întrucât, mai mult, este necesar să se realizeze unul dintre obiectivele Comunității în domeniul protecției mediului și al calității vieții;

[...]

întrucât principiile generale pentru evaluarea efectelor asupra mediului trebuie introduse în vederea suplimentării și a coordonării procedurilor de autorizare a proiectelor publice și private care pot avea un impact important asupra mediului;

întrucât autorizarea proiectelor publice și private care pot avea efecte importante asupra mediului se acordă numai după ce s-a efectuat o evaluare prealabilă a posibilelor efecte importante ale acestor proiecte asupra mediului; întrucât această evaluare trebuie să se desfășoare pe baza informațiilor adecvate furnizate de către inițiatorul proiectului și poate fi completată de către autorități și de către persoanele implicate în proiectul respectiv;

[...]

întrucât efectele pe care un proiect le are asupra mediului trebuie evaluate pentru a se ține seama de eforturile de a proteja sănătatea umană, de a contribui prin intermediul unui mediu mai bun la calitatea vieții, de a asigura păstrarea diversității speciilor și de a conserva capacitatea de reproducere a ecosistemului ca resursă fundamentală de viață".

4 Articolul 1 din Directiva 85/337 prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică evaluării efectelor proiectelor publice și private care pot avea efecte importante asupra mediului.

(2) În sensul prezentei directive:

«proiect» înseamnă:

— executarea lucrărilor de construcții sau a altor instalații sau scheme;

— alte intervenții în mediul natural și asupra peisajului, inclusiv cele care implică exploatarea resurselor minerale;

[...]"

5 Articolul 2 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„Statele membre adoptă toate măsurile necesare pentru a asigura că, înaintea acordării autorizației, proiectele care ar putea avea efecte importante asupra mediului, în temeiul, *inter alia*, al naturii, al dimensiunii și al localizării lor, sunt supuse unei cereri de autorizare și unei evaluări a efectelor lor.

Aceste proiecte sunt definite la articolul 4."

6 Articolul 3 din directiva menționată prevede:

„Evaluarea impactului asupra mediului identifică, descrie și stabilește într-o formă adecvată, în funcție de fiecare caz în parte și în conformitate cu articolele 4-11, efectele directe și indirecte ale unui proiect asupra următorilor factori:

— oameni, faună și floră;

— sol, apă, aer, climă și peisaj;

— bunuri materiale și patrimoniu cultural;

— interacțiunea dintre factorii menționați la prima, la a doua și la a treia liniuță.”

7 Potrivit articolului 4 alineatele (1)-(3) din Directiva 85/337:

„(1) Sub rezerva articolului 2 alineatul (3), proiectele enumerate la anexa I se supun unei evaluări în conformitate cu articolele 5-10.

(2) Sub rezerva articolului 2 alineatul (3), pentru proiectele enumerate la anexa II, statele membre stabilesc:

(a) pe baza unei analize de caz

sau

(b) pe baza pragurilor sau a criteriilor fixate de statul membru

în cazul în care [a se citi «dacă»] proiectul trebuie supus unei evaluări în conformitate cu articolele 5-10.

Statele membre pot decide aplicarea ambelor proceduri prevăzute la literele (a) și (b).

(3) Atunci când se efectuează o analiză de caz sau se fixează praguri sau criterii în sensul alineatului (2), se ține seama de criteriile de selecție relevante stabilite la anexa III.”

8 Articolul 5 alineatele (1) și (3) din aceeași directivă prevede:

„(1) În cazul proiectelor care, în temeiul articolului 4, trebuie supuse unei evaluări a impactului asupra mediului, în conformitate cu articolele 5-10, statele membre adoptă măsurile necesare pentru a asigura că întreprinzătorul furnizează, într-o formă corespunzătoare, informațiile precizate la anexa IV [...]

(3) Informațiile care trebuie furnizate de întreprinzător în conformitate cu alineatul (1) cuprind cel puțin:

[...]

— datele necesare pentru identificarea și evaluarea principalelor efecte pe care proiectul le poate avea asupra mediului;

[...]”

9 Printre proiectele menționate la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 85/337 figurează, în conformitate cu punctul 7 litera (a) și cu punctul 22 din anexa I la această directivă, „[c]onstruirea de linii pentru traficul feroviar de lungă distanță și de aeroporturi [...] cu o lungime a pistei de minimum 2 100 m” și „[o]rice modificare sau extindere a proiectelor enumerate în prezenta anexă în cazul în care o astfel de modificare sau extindere îndeplinește limitele prevăzute, după caz, în prezenta anexă”.

10 Potrivit punctului 13 prima liniuță din anexa II la Directiva 85/337, „[o]rice modificare sau extensie a proiectelor menționate la anexa I [...], deja autorizate, executate sau în curs de executare, care poate avea efecte negative semnificative asupra mediului (modificare sau extensie care nu figurează în anexa I)”, face parte din proiectele menționate la articolul 4 alineatul (2) din această directivă.

11 Anexa IV la directiva menționată, intitulată „Informații prevăzute la articolul 5 alineatul (1)”, prevede la punctele 3-5:

„3. Descrierea elementelor de mediu care ar putea fi afectate în mod semnificativ de proiectul propus, cuprinzând, în special, populația, fauna, flora, solul, apa, aerul, factorii climatici, bunurile materiale, inclusiv patrimoniul arheologic și arhitectural, peisajul și relațiile dintre toți acești factori.

4. Descrierea efectelor semnificative pe care proiectul propus le poate avea asupra mediului și care rezultă din:

— existența proiectului;

— utilizarea resurselor naturale;

— emisiile de poluanți, crearea fenomenelor nocive și eliminarea deșeurilor, precum și descrierea de către întreprinzător a metodelor de estimare folosite pentru evaluarea efectelor asupra mediului.

5. Descrierea măsurilor preconizate pentru prevenirea, reducerea și, dacă este posibil, compensarea oricăror efecte nefavorabile asupra mediului.”

Dreptul austriac

12 Directiva 85/337 a fost transpusă în ordinea juridică austriacă prin Legea din 1993 privind evaluarea efectelor asupra mediului (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 1993, denumită în continuare „UVP-G 1993”), în vigoare începând cu 1 iulie 1994 și până la intrarea în vigoare, la 11 august 2000, a Legii din 2000 privind evaluarea efectelor asupra mediului (Umweltverträglichkeitsprüfungsgesetz 2000), care are drept obiectiv transpunerea Directivei 97/11.

Litigiul principal și întrebările preliminare

13 Începând cu anul 1997, doamna Leth, reclamantă în litigiul principal, este proprietară a unui bun imobiliar situat în zona de securitate a aeroportului Viena-Schwechat. Ea locuiește în casa construită pe acest teren.

14 Odată cu aderarea Republicii Austria la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 1995, organe ale pârâtelor din litigiul principal au autorizat și au pus în aplicare, fără a efectua evaluări ale efectelor asupra mediului, mai multe proiecte de amenajare și de extindere a aeroportului menționat. Prin decizia din 21 august 2001, Landeshauptmann [ministrul-președinte] al Land Niederösterreich a constatat în mod expres că nu era necesară efectuarea unei proceduri de evaluare a efectelor asupra mediului pentru a continua amenajarea aeroportului Viena-Schwechat și pentru a realiza anumite lucrări de extindere a acestuia.

15 În anul 2009, doamna Leth a introdus în fața Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien o acțiune împotriva celor două pârâte din litigiul principal, în cadrul căreia solicita, pe de o parte, obligarea acestora din urmă la plata sumei de 120 000 de euro în favoarea sa pentru deprecierea bunului său imobiliar, printre altele, ca urmare a zgomotului produs de avioane și, pe de altă parte, constatarea răspunderii acestor pârâte în ceea ce privește prejudiciile viitoare, inclusiv daunele cauzate sănătății sale, rezultate ca urmare a transpunerii tardive și incomplete a Directivelor 85/337, 97/11 și 2003/35, precum și ca urmare a nerealizării unei evaluări a efectelor asupra mediului cu ocazia eliberării diferitor autorizații privind amenajarea aeroportului Viena-Schwechat. Aceleași pârâte au invocat caracterul legal și neculpabil al comportamentului organelor lor, precum și faptul că acțiunea astfel formulată ar fi prescrisă.

16 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien a respins în totalitate acțiunea pentru motivul că drepturile invocate erau prescrise. Printr-o hotărâre interlocutorie pronunțată în apel, Oberlandesgericht Wien a confirmat respingerea cererii de plată a sumei de 120 000 de euro, dar a anulat hotărârea în ceea ce privește respingerea cererii având ca obiect constatarea răspunderii pârâtelor menționate pentru prejudiciile viitoare, trimițând cauza primei instanțe pentru ca aceasta să se pronunțe din nou asupra celei din urmă cereri. În această privință, Oberlandesgericht Wien a arătat că cererea de plată a unei indemnizații de 120 000 de euro privea numai un prejudiciu pur material care nu intră sub incidența obiectivului de protecție urmărit de dispozițiile de drept al Uniunii, în special de dispozițiile directivelor relevante și de cele ale dreptului național. În ceea ce privește cererea de constatare a răspunderii pentru prejudiciile viitoare, această instanță a constatat că răspunderea nu era prescrisă. Ulterior au fost formulate la instanța de trimitere un recurs împotriva respingerii cererii de plată a indemnizației menționate și o acțiune împotriva trimiterii spre rejudecare a cererii de constatare a răspunderii.

17 Această din urmă instanță consideră că decizia privind cererile formulate, care nu sunt în orice caz prescrise în totalitate, depinde de aspectul dacă obligația autorităților competente ale statului membru în cauză de a realiza o evaluare a efectelor asupra mediului, prevăzută atât în dreptul Uniunii, cât și în legislația națională, poate să protejeze particularii afectați de un proiect care nu face obiectul unei astfel de evaluări împotriva prejudiciilor pur materiale cauzate.

18 În acest context, Oberster Gerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„Articolul 3 din Directiva 85/337 [...], astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/11 [...] și prin Directiva 2003/35 [...], trebuie interpretat în sensul că:

1) noțiunea «bunuri materiale» include numai substanța acestor bunuri sau [include] și valoarea lor;

2) evaluarea impactului asupra mediului urmărește, în egală măsură, protecția unui particular împotriva producerii unui prejudiciu material prin deprecierea imobilului deținut de acesta?”

Procedura în fața Curții

19 Prin scrisoarea din 21 decembrie 2012, reclamanta din litigiul principal a solicitat redeschiderea procedurii orale, susținând, pe de o parte, că atunci când a examinat, în Concluziile prezentate la 8 noiembrie 2012, problema dacă evaluarea impactului asupra mediului, astfel cum este prevăzută la articolul 3 din Directiva 85/337, include evaluarea efectelor proiectului în cauză asupra valorii bunurilor materiale, avocatul general ar fi introdus o nouă întrebare care nu a fost adresată de instanța de trimitere și care nu a fost pusă în discuția persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și, în consecință, prima întrebare, astfel cum a fost adresată de instanța de trimitere, nu ar fi primit răspuns. Pe de altă parte, reclamanta susține că persoanele interesate respective nu au avut ocazia de a dezbate consecințele care decurg din faptul că publicul vizat nu era informat cu privire la proiectele în cauză și că, prin urmare, acesta nu a putut participa la procesul de luare a deciziilor.

20 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul articolului 83 din Regulamentul său de procedură, Curtea poate oricând să dispună, după ascultarea avocatului general, redeschiderea fazei orale a procedurii, în special atunci când consideră că nu este suficient de lămurită sau atunci când cauza trebuie soluționată pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților ori a persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 menționat.

21 În speță, Curtea consideră că dispune de toate elementele necesare pentru a soluționa cererea de decizie preliminară și că această cerere nu trebuie examinată pe baza unor argumente care nu au fost dezbătute în fața sa.

22 În consecință, trebuie respinsă atât cererea reclamantei din litigiul principal având ca obiect desfășurarea unei noi ședințe, cât și cea formulată cu titlu subsidiar de a i se autoriza depunerea unor observații scrise suplimentare.

Cu privire la întrebările preliminare

23 Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 3 din Directiva 85/337 trebuie interpretat în sensul că, pe de o parte, evaluarea impactului asupra mediului, astfel cum este prevăzută la acest articol, include evaluarea efectelor proiectului în cauză asupra valorii bunurilor materiale și, pe de altă parte, în sensul că împrejurarea că o evaluare a efectelor asupra mediului a fost omisă cu încălcarea cerințelor acestei directive conferă unui particular un drept la repararea prejudiciului material cauzat prin deprecierea bunului său imobiliar care rezultă ca urmare a efectelor proiectului în cauză asupra mediului.

24 În ceea ce privește noțiunea „bunuri materiale” în sensul articolului 3 din Directiva 85/337, trebuie amintit că din cerințele aplicării uniforme a dreptului Uniunii rezultă că termenii unei dispoziții a acestuia, care nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare, trebuie în mod normal să primească, în întreaga Uniune Europeană, o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând cont de contextul dispoziției și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză (a se vedea Hotărârea din 19 septembrie 2000, Linster, C-287/98, Rec., p. I-6917, punctul 43, și Hotărârea din 22 decembrie 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, Rep., p. I-14309, punctul 45).

25 În temeiul articolului 3 din Directiva 85/337, este necesar să se examineze efectele directe și indirecte ale unui proiect, printre altele, asupra oamenilor și bunurilor materiale și, în conformitate cu a patra liniuță a acestui articol, trebuie să se examineze de asemenea astfel de efecte asupra interacțiunii dintre acești doi factori. Prin urmare, trebuie să se evalueze în special efectul unui proiect asupra utilizării bunurilor materiale de către oameni.

26 Rezultă că, atunci când se evaluează proiecte precum cele în discuție în cauza principală, care pot să genereze o intensificare a zgomotelor produse de avioane, este necesar să se examineze efectele acestor zgomote asupra utilizării clădirilor de către oameni.

27 Cu toate acestea, astfel cum au subliniat în mod întemeiat Land Niederösterreich și mai multe guverne care au prezentat observații în fața Curții, o extindere a evaluării de mediu la valoarea patrimonială a bunurilor materiale nu poate fi dedusă din modul de redactare a articolului 3 menționat și nici nu ar fi conformă cu obiectivul urmărit de Directiva 85/337.

28 Astfel, din articolul 1 alineatul (1) din Directiva 85/337, precum și din primul, din al treilea, din al cincilea și din al șaselea considerent ale acestei directive reiese că obiectivul directivei menționate îl constituie o evaluare a efectelor proiectelor publice și private asupra mediului în vederea realizării unuia dintre obiectivele Comunității în domeniul protecției mediului înconjurător și al calității vieții. La acest obiectiv se raportează și informațiile care trebuie furnizate de inițiatorul proiectului în temeiul articolului 5 alineatul (1) și al anexei IV la aceeași directivă, precum și criteriile care permit să se aprecieze dacă proiectele de mai mică anvergură care întrunesc caracteristicile enumerate în anexa III la această directivă necesită o evaluare de mediu.

29 În consecință, nu trebuie luate în considerare decât efectele asupra bunurilor materiale care, prin natura lor, pot avea de asemenea un impact asupra mediului. Astfel, în temeiul articolului 3 din directiva menționată, o evaluare a impactului asupra mediului efectuată în conformitate cu acest articol este cea care identifică, descrie și evaluează efectele directe și indirecte ale zgomotului asupra oamenilor în cazul unei utilizări a unui bun imobiliar afectat de un proiect precum cel în discuție în cauza principală.

30 În consecință, trebuie să se constate că evaluarea impactului asupra mediului, astfel cum este prevăzută la articolul 3 din Directiva 85/337, nu include evaluarea efectelor proiectului în cauză asupra valorii unor bunuri materiale.

31 Totuși, această constatare nu implică în mod necesar că articolul 3 din Directiva 85/337 trebuie interpretat în sensul că omisiunea unei evaluări a impactului asupra mediului cu încălcarea cerințelor acestei directive, în special a unei evaluări cu privire la efectele asupra unuia sau a mai mulți factori enumerați la acest articol, altele decât cele asupra bunurilor materiale, nu conferă unui particular niciun drept la repararea prejudiciului material cauzat prin deprecierea bunurilor sale materiale.

32 În această privință, este necesar să se amintească – de la bun început – că Curtea a statuat deja că un particular poate invoca obligația de a realiza o evaluare a efectelor asupra mediului prevăzută la articolul 2 alineatul (1) din Directiva 85/337 coroborat cu articolul 1 alineatul (2) și cu articolul 4 din aceasta (a se vedea Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Wells, C-201/02, Rec., p. I-723, punctul 61). Această directivă conferă astfel particularilor în cauză dreptul ca serviciile competente să evalueze efectele proiectului în cauză asupra mediului și să îi consulte în această privință.

33 În consecință, trebuie analizat dacă, în cazul unei nerealizări a evaluării impactului asupra mediului, articolul 3 din Directiva 85/337 coroborat cu articolul 2 din aceasta are vocația de a conferi particularilor un drept la repararea prejudiciilor patrimoniale precum cele invocate de doamna Leth.

34 În această privință, din al treilea și din al unsprezecelea considerent ale Directivei 85/337 rezultă că aceasta are drept obiectiv realizarea unuia dintre obiectivele Comunității în domeniul protecției mediului și al calității vieții și că efectele pe care un proiect le are asupra mediului trebuie evaluate pentru a se ține seama de eforturile de a contribui prin intermediul unui mediu mai bun la calitatea vieții.

35 În împrejurările în care expunerea la zgomotul generat de un proiect menționat la articolul 4 din Directiva 85/337 are efecte importante asupra oamenilor, în sensul că o casă cu destinație de locuință afectată de acest zgomot este mai puțin aptă să își îndeplinească funcția și că mediul înconjurător al oamenilor, calitatea vieții acestora și, eventual, sănătatea lor sunt afectate, o depreciere de ordin patrimonial a acestei case poate fi astfel o consecință economică directă a unor astfel de efecte asupra mediului, aspect care trebuie analizat de la caz la caz.

36 În consecință, trebuie să se concluzioneze că prevenirea prejudiciilor materiale, în măsura în care acestea reprezintă consecințe economice directe ale efectelor unui proiect public sau privat asupra mediului, intră sub incidența obiectivului de protecție urmărit de Directiva 85/337. Întrucât aceste prejudicii economice reprezintă consecințe directe ale unor astfel de efecte, ele trebuie diferențiate de prejudiciile economice a căror sursă directă nu o constituie efectele asupra mediului și care, prin urmare, nu intră sub incidența obiectivului de protecție urmărit de această directivă, cum ar fi, printre altele, anumite dezavantaje concurențiale.

37 În ceea ce privește un drept la repararea unor asemenea prejudicii materiale, reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții că, în temeiul principiului cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE, statele membre sunt ținute să elimine consecințele ilicite ale unei încălcări a dreptului Uniunii. În această privință, Curtea a statuat deja că, pentru a remedia omiterea evaluării efectelor unui proiect asupra mediului în sensul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 85/337, este de

competența instanței naționale să stabilească dacă există în dreptul intern posibilitatea de a retrage sau de a suspenda o autorizație deja acordată pentru a supune acest proiect unei evaluări a efectelor sale asupra mediului, în conformitate cu cerințele prevăzute de Directiva 85/337, sau, cu titlu alternativ, în cazul în care particularul consimte în acest sens, dacă acesta din urmă are posibilitatea de a solicita repararea prejudiciului suferit (a se vedea Hotărârea Wells, citată anterior, punctele 66-69).

38 Normele de procedură aplicabile rezultă din ordinea juridică internă a fiecărui stat membru în temeiul principiului autonomiei procedurale a statelor membre, însă cu condiția ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele care se aplică unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea Hotărârea Wells, citată anterior, punctul 67).

39 Astfel, statului membru îi revine obligația ca, în cadrul dreptului național al răspunderii, să repare consecințele prejudiciului cauzat, condițiile stabilite de legislațiile naționale în domeniul reparării prejudiciilor asigurând respectarea principiilor echivalenței și efectivității amintite la punctul precedent (a se vedea Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame, C-46/93 și C-48/93, Rec., p. I-1029, punctul 67).

40 Trebuie amintit totuși că dreptul Uniunii conferă particularilor, în anumite condiții, un drept la repararea prejudiciilor cauzate prin încălcări ale dreptului Uniunii. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, principiul răspunderii statului pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care îi sunt imputabile este inerent sistemului tratatelor pe care aceasta din urmă se întemeiază (a se vedea Hotărârea din 25 noiembrie 2010, Fuß, C-429/09, Rep., p. I-12167, punctul 45 și jurisprudența citată).

41 În această privință, Curtea a statuat în repetate rânduri că particularii vătămați au un drept la repararea prejudiciului dacă sunt îndeplinite trei condiții, și anume ca norma de drept al Uniunii încălcată să aibă ca obiect conferirea de drepturi particularilor, încălcarea acestei norme să fie suficient de gravă și să existe o legătură directă de cauzalitate între încălcarea obligației și prejudiciul suferit de particulari (a se vedea Hotărârea Fuß, citată anterior, punctul 47, precum și Hotărârea din 9 decembrie 2010, Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie și alții, C-568/08, Rep., p. I-12655, punctul 87 și jurisprudența citată).

42 Cele trei condiții sunt necesare și suficiente pentru a da naștere, în beneficiul particularilor, unui drept de a obține repararea prejudiciului care își are temeiul direct în dreptul Uniunii, fără a exclude, cu toate acestea, posibilitatea de angajare a răspunderii statului membru în cauză în condiții mai puțin restrictive, în temeiul dreptului național (a se vedea Hotărârea Brasserie du pêcheur și Factortame, citată anterior, punctul 66).

43 Punerea în aplicare a condițiilor ce își au temeiul direct în dreptul Uniunii care să permită stabilirea răspunderii statelor membre pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii trebuie, în principiu, să fie efectuată de instanțele naționale, conform îndrumărilor date de Curte pentru a efectua această punere în aplicare (a se vedea Hotărârea din 12 decembrie 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, Rec., p. I-11753, punctul 210 și jurisprudența citată).

44 În această privință, la punctele 32 și 36 din prezenta hotărâre s-a stabilit deja că Directiva 85/337 conferă particularilor în cauză un drept ca serviciile competente ale statului membru respectiv să evalueze efectele proiectului în cauză asupra mediului și ca prejudiciile materiale, în măsura în care acestea reprezintă consecințe economice directe ale efectelor unui proiect public sau privat asupra mediului, să intre sub incidența obiectivului de protecție al acestei directive.

45 Cu toate acestea, astfel cum s-a precizat la punctul 41 din prezenta hotărâre, pe lângă verificarea aspectului dacă încălcarea normei de drept al Uniunii este suficient de gravă, existența unei legături directe de cauzalitate între încălcarea obligației în cauză și prejudiciile suferite de particulari reprezintă o condiție indispensabilă a dreptului la repararea prejudiciului, existență a cărei verificare revine de asemenea instanțelor naționale, în conformitate cu îndrumările furnizate de Curte.

46 În acest scop, trebuie să se țină seama de natura normei încălcate. În speță, această normă prevede o evaluare a efectelor unui proiect public sau privat asupra mediului, însă nu enunță nici normele de fond privind o punere în balanță a efectelor asupra mediului cu alți factori și nici nu interzice realizarea unor proiecte care pot avea efecte negative asupra mediului. Aceste caracteristici tind să indice că încălcarea articolului 3 din directiva menționată, și anume, în speță, omiterea evaluării prevăzute la acest articol, nu constituie în principiu, *per se*, cauza deprecierii unui bun imobiliar.

47 În consecință, rezultă că, în temeiul dreptului Uniunii, împrejurarea că o evaluare a efectelor asupra mediului a fost omisă cu încălcarea cerințelor Directivei 85/337 nu conferă în principiu, *per se*, unui particular un drept la repararea unui prejudiciu pur material cauzat prin deprecierea bunului său imobiliar care a fost generată de efectele asupra mediului. Revine totuși în final instanței naționale, care este singura competentă să aprecieze situația de fapt din litigiul cu care este sesizată, sarcina de a verifica dacă sunt îndeplinite cerințele dreptului Uniunii aplicabile dreptului la repararea prejudiciului, în special existența unei legături directe de cauzalitate între încălcarea pretinsă și prejudiciile suferite.

48 Prin urmare, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 3 din Directiva 85/337 trebuie interpretat în sensul că evaluarea impactului asupra mediului, astfel cum este prevăzută la acest articol, nu include evaluarea efectelor proiectului în cauză asupra valorii unor bunuri materiale. În măsura în care reprezintă consecințe economice directe ale efectelor unui proiect public sau privat asupra mediului, prejudiciile materiale intră totuși sub incidența obiectivului de protecție urmărit de această directivă. În temeiul dreptului Uniunii și fără a aduce atingere normelor dreptului național mai puțin restrictive din materia răspunderii statului, împrejurarea că o evaluare a efectelor asupra mediului a fost omisă cu încălcarea cerințelor directivei menționate nu conferă în principiu, *per se*, unui particular un drept la repararea unui prejudiciu pur material cauzat prin deprecierea bunului său imobiliar care a fost generată de efectele proiectului menționat asupra mediului. Este totuși de competența instanței naționale să verifice dacă sunt îndeplinite cerințele dreptului Uniunii aplicabile dreptului la repararea prejudiciului, în special existența unei legături directe de cauzalitate între încălcarea pretinsă și prejudiciile suferite.

Cu privire la cheltuielile de judecată

49 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 3 din Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului, astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/11/CE a Consiliului din 3 martie 1997 și prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003, trebuie interpretat în sensul că evaluarea impactului asupra mediului, astfel cum este prevăzută la acest articol, nu include evaluarea efectelor proiectului în cauză asupra valorii unor bunuri materiale. În măsura în care reprezintă consecințe economice directe ale efectelor unui proiect public sau privat asupra mediului, prejudiciile materiale intră totuși sub incidența obiectivului de protecție urmărit de această directivă.

În temeiul dreptului Uniunii și fără a aduce atingere normelor dreptului național mai puțin restrictive din materia răspunderii statului, împrejurarea că o evaluare a efectelor asupra mediului a fost omisă cu încălcarea cerințelor directivei menționate nu conferă în principiu, *per se*, unui particular un drept la repararea unui prejudiciu pur material cauzat prin deprecierea bunului său imobiliar care a fost generată de efectele proiectului menționat asupra mediului. Este totuși de competența instanței naționale să verifice dacă sunt îndeplinite cerințele dreptului Uniunii aplicabile dreptului la repararea prejudiciului, în special existența unei legături directe de cauzalitate între încălcarea pretinsă și prejudiciile suferite.

Semnături